

Vážení čtenáři, v souvislosti s neutuchajícími debatami nad dozvuky letní rusko-gruzínské války a nětěrymi mediálními strašáky poslední doby (jedním z takových bylo „senzační odhalení“ působnosti ruských agentů na území ČR), jsme pro vás připravili překlad eseje, která střízlivě hodnotí současné postavení Ruské federace a odpovídá na otázku, co vlastně Rusko chce. Autorem je **Ted Galen Carpenter** z amerického think-tanku Cato Institute a článek vyšel v minulém čísle časopisu **The American Conservative**. Ano, správně, americký časopis a americký analytik hodnotí Rusko a jeho postavení střízlivě a nesnaží se v něm vidět „hrozbu pro demokratický svět“. Tím dokazuje, že situace není dvou, či jednobarevná – jak se snaží dokázat ideologičtí pisálci ve službách NWO.

Moskva nechce být světovým hegemonem, touží pouze udržet si lokální vliv, říká Ted Galen Carpenter z Cato Institute v USA.

Ruská vojenská intervence v Gruzii vyprovokovala bouři negativních ohlasů napříč euroatlantickým táborem. Na mnoho Američanů a patrně hlavně na prskající úředníky Bushovy administrativy zapůsobila reakce Moskvy pravděpodobně jako studená sprcha. Analytici a experti na mezinárodní politiku okamžitě začali spekulovat o motivech Kremlu a hledat souvislosti v událostech, které tomu předcházely.

Rusofobní kruhy mají jasno: znovuzrozená Říše zla se dala na pochod. Vycházejí z toho, že Moskva oprášila staré praktiky, které v minulosti užila například v roce 1956 v Maďarsku, nebo v roce 1968 v Československu. Někteří jdou ještě dále a užívají otřepaných frází, které dnešnímu Rusku a jeho politice přisuzují analogii s chováním Německa ve třicátých letech. Ruská reakce nemá ve skutečnosti mnoho dočinění s vleklými teritoriálními spory mezi Gruzii a odštěpeneckými regiony v Jižní Osetii a Abcházii. Jde o to, že Rusko nemůže trpět rozšiřování vlivu „demokratických“, prozápadních vlád, podporovaných Spojenými státy ve svém bezprostředním sousedství. Američtí jestřábi navíc varují: pokud jejich spojenci ze Severoatlantické Aliance neodsoudí ruskou agresi v Gruzii Ukrajina a baltské republiky budou dalším cílem.

Onen argument o tom, že Rusko je zlomyslnou expanzivní mocností, je dnes nejčastějším jevem, vyskytujícím se při debatách nad těmito problémy napříč politickým spektrem. Perspektivy listu Washington Post a mnoha dalších sympatizantů Demokratické strany, jako je Madeleine Albright a Zbigniew Brzezinski, však nejsou opodstatněné, na rozdíl od vizí neokonzervativců typu Williama Kristola, nebo Roberta Kagana – ustanoveného kandidáta za Republikány do případných prezidentských služeb Johna McCaina.

Navzdory všem alarmujícím zvěstem a snahám vrátit se k myšlení studené války je to spíše Rusko, jehož strategické cíle se ukazují skromné, v širším smyslu omezené na oblasti, bezprostředně s Ruskou federací sousedící. Akce Moskvy jsou ve skutečnosti více defenzivního, než ofenzivního charakteru – opožděná a dlouho zvažovaná reakce na nemotornou, arogantní politiku, kterou NATO a Spojené Státy sledují už více než desetiletí, je

toho ostatně důkazem.

Jedním z klíčových aspektů gruzínského konfliktu je to, že ruská pozice v Abcházii a Jižní Osetii přece není nic nového. Tamější regiony s moskevskou finanční podporou dosáhly politické autonomie de facto, mimo jiné také díky porážce gruzínských ozbrojených sil v období těsně po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991. Ruské mírové jednotky zde zahájily své působení nikoli za vlády „agenta“ Putina, ale v době prezidentování prozápadního Jelcina!

Politika Moskvy ukazuje, že zahrnuje etnické, bezpečnostní a hospodářské faktory. Již od počátku 90. let byly vztahy mezi Kremlem a novou gruzínskou vládou problematické. Pro ruské vůdce bylo jistě lákavé zužitkovat tlaky mezi Tbilisi a etnickými skupinami v Abcházii a Jižní Osetii s cílem oslabit náhle se vynořivší nepřátelský stát. Také to byl v té době snadný cíl, neboť zmíněné tenze byly vnitřní realitou tamějších území již po generace. A vskutku, zahrnutí Abcházie a Jižní Oseti pod svrchovanost Gruzie, byl výsledek svévolné vyhlášky sovětské vlády po taktovkou Josefa Stalina (podobné rozhodnutí ostatně Moskva učinila také pod Nikitou Chruščovem, když zahrнула Rusy obývaný Krym pod samosprávu ukrajinských sovětů – což je další tikající časová bomba). Drtivá většina Abcházců a Jihoosetinců zkrátka nikdy nebude chtít žít pod vládou Tbilisi.

Gruzínské periodické pokusy o znovuzískání svrchovanosti nad zmíněnými regiony vytvořily tlaky a nestabilitu na jižní kavkazské hranici Ruské federace – tedy v oblasti, kde se kříží několik mocenských a geopolitických zájmů.

Ruské vůdce zvláště znepokojuje vyhlídka uvržení Kavkazu do víru nepokojů a konfliktů, a to ve světle doutnajícího konfliktu na jejich vlastním území – v Čečensku. Moskva varovala oba gruzínské prezidenty – Saakašviliho i jeho předchůdce Ševarnadzeho, aby nenarušovali status quo. Když dal Saakašvili rozkaz bombardovat jihoosetinské hlavní město Cchinvali na začátku srpna, ruské síly byly připravené – a nepochybně nedočkavé – udělit Tbilisi tvrdou lekci.

Ekonomická důležitost regionu jde ruku v ruce setnickými a bezpečnostními zájmy. Ve Spojených státech se vedou spekulace o tom, že ruský nátlak na Gruzii je součástí mocenského spiknutí s cílem získat kontrolu nad ropovodem, vedoucím z ázerbájdžánského Baku do turkestánského přístavu Ceyhan a protínajícím právě skrze gruzínské území nedaleko Tbilisi. Teze o snaze po mocenské kontrole nad ropovodem je tedy jasná. Nicméně je zde malá pochybnost – skutečně chce Rusko získat více politické kontroly oproti obrovskému bohatství, pocházejícímu z kaspické oblasti? Chce ztratit roli arbitra výměnou za pozici pedantského dohlázele? Ropovod Baku-Ceyhan je však nepochybnou součástí celé politické mozaiky.

Motivy Ruska se však opravdu ukazují daleko více obranné, než ofenzivní – Rusko zkrátka má zájem na tom, být protiváhou vzrůstající ekonomické přítomnosti Západu v této oblasti.

Ruská akce v Gruzii se příliš neliší od typického amerického postoje v jejich těsném sousedství. Několik týdnů před počátečním náporům hlavních bojů v Jižní Osetii ministryně zahraničí Condoleezza Rice tvrdila, že pojetí „sfér vlivu“ v mezinárodně-politických vztazích

bylo dávno překonáno. Tento argument nebyl ani naivní, ani farizejský. Naopak, chování Washingtonu v Západním Hampshiru jen potvrzuje, že vládní úředníci nejsou opuštěni v jejich myšlence o „amerických sférách vlivu“.

Od druhé světové války Spojené státy vpadly a okupovaly Dominikánskou republiku, Grenadu, Panamu, a Haiti. Washington aranžoval množství úspěšných úderů proti vládám Guatemaly a pokusil se o to samé vůči režimu Fidela Astra na Kubě a sandinistické vládě v Nikaragui. Americkým vůdcům ovšem napomínání Ruska za akce vůči malým, je ohrožujícím sousedům ani ve světle vlastní minulosti, či současnosti problém nedělá.

Moskva je také se vzrůstající intenzitou rozzuřena tím, jak Západ neustále přezírá ruské politické preference – samozřejmě, srdeční ruské zájmy – v Evropě. Snaha Spojených států a jejich spojenců byla zřejmá už v roce 1990 a následných letech, a sice ve formě úsilí o expanzi NATO přistoupením Polska, Maďarska a České republiky. Spojené státy tímto porušily slib, který byl dán Kremlu ve chvíli, kdy Michail Gorbačov souhlasil se znovusjednocením Německa a členstvím Německa v NATO. Ministr zahraničí USA James Baker tehdy ujistil ruskou vládu, že Aliance se nebude na západ od Německa rozšiřovat. Kdo tedy porušuje dohody?

Nespokojeny s provokací, kterou byl vstup středoevropských států do NATO, zasadily se v roce 2004 Spojené státy o přistoupení Lotyšska, Estonska a Litvy, čili států, jejichž území byla kdysi integrální součástí SSSR. Tato expanze NATO navíc není pouhou manifestací pohrdání ruskými zájmy. Souvisí též s politikou „Západu“ na Balkáně, tradičního geopolitického klíče. V roce 1995 síly NATO intervenovaly v bosensko-srbské občanské válce s cílem podlomit Srby, tradiční ruské spojence. Následně v roce 1999, Spojené státy a jejich spojenci bombardovaly Jugoslávii s cílem vyrvat Kosovo. To všechno nelegálně, v rozporu s mezinárodním právem, proti rozhodnutí RB OSN a proti ruskému vetu.

Ačkoli ruští političtí vůdci zuřili díky, neměli v té době jinou možnost, než tuto hořkou pilulku spolknout. Ruská federace byla tehdy příliš oslabená, jak její ekonomika, tak ozbrojené síly byly zmítány značným chaosem. Ale situace se změnila. Jako vedoucí vývozce ropy a zemního plynu, Rusko enormně zbohatlo na výdělcích z těchto komodit díky velkému boomeru cen. S ropou za cenu 110 dolarů za barel – připomeňme, že na začátku tohoto roku se cena pohybovala kolem 145 dolarů za barel – se Ruská federace ocitla v zásadně odlišné vyjednávací pozici, než byla v polovině a na začátku 90. let, kdy se cena ropy pohybovala někde v rozmezí 10 až 20 dolarů za barel. Od té doby Kreml renovuje a modernizuje svou infrastrukturu, hospodářství, i armádu.

Dnešní Rusko je mnohem silnější než bylo v roce 1990 a Moskva začala někdejší políčky vracet. První „odvetu“ jsme mohli vidět tento už o rok dříve, když Kreml varoval NATO před záměrem povolit členství Gruzii a Ukrajině, což by mohlo být bráno z pohledu Moskvy jako jasná provokace.. Prudkost reakce Moskvy ostatně byla jedním z důvodů, který vedl Francii, Německo a další klíčové země EU k tomu, že se postavily nátlaku americké lobby.

Washington přese všechno dělá ve své politice vůči Rusku hluchoněmého. Jako přídavek

kampaně za připojení Ukrajiny a Gruzie do NATO, Bushova administrativa vytvořila plán na rozšíření tzv. protiraketové obrany v Polsku a České republice a považuje to za svou vysokou prioritu. V odpověď Rusko varovalo Varšavu a Prahu, že v případě realizace amerického plánu zaměří své rakety na oba dva státy.

Kapitola politiky Washingtonu na Balkáně je ukázkou fatální ignorace a odmítání jakýchkoli námitek Moskvy. V únoru tohoto roku obešly USA a vedoucí státy Evropské unie RB OSN a uznaly nezávislost Kosova. Ruský ministr zahraničí Sergej Lavrov varoval, že krok takového typu vytváří nebezpečný mezinárodní precedent, který povzbudí odštěpenecká hnutí na celém světě. Amerika, řekl Lavrov, otevřela Pandořinu skříňku. Osud tomu asi chtěl, nicméně Lavrov v té době také poznamenal, že kosovský precedent by mohl být aplikován i v Jižní Osetii a Abcházii.

Částečně je ruská akce v Gruzii významná také z toho důvodu, že oplácí Západu jeho flagrantnímu nerespektování byť jen základních ruských národních zájmů a ignoraci státu quo ohledně ruské sféry vlivu. Ukazuje se, že Moskvě jde dnes o dvě věci: výsadní postavení ve vlastním regionu a dohodu se Spojenými státy a NATO, která bude Rusko respektovat jako seriózní sílu a mocnost. Použitím síly v Gruzii Rusko ukázalo, že v krajním případě je ochotno výše zmíněné body zdůraznit surovou, ale efektivní cestou. Verbální podpora Bushovy administrativy Saakašvilimu prokázala, že skutečný zájem Spojených států „hájit gruzínskou demokracii“ postrádá reálný podklad, možnosti a zdroje. Moskva demonstrovala, že je schopna donutit amerického spojence k poslušnosti a reakce Washingtonu se ukázala jako naprosto impotentní. Odpověď NATO a EU až na pár jedovatých komentářů reflektovala realitu. Pro všechna verbální hromobití těchto organizací je však typické, že jsou si vědomy své závislosti na Rusku kvůli dodávkám energetických surovin (nehledě na další potřeby) a nemají zájem na nepřátelských vztazích s Moskvou.

Gruzínská epizoda podtrhla a zdůraznila omezené možnosti Washingtonu a také (doufejme) vyslala varovný signál vůči intervencionistické psychóze v americké zahraniční politice. Realita je taková, že Spojené státy jsou schopné ochránit zranitelné a napadnutelné spojence v ruském sousedství – pakliže ovšem Washington touží po tom, riskovat vojenskou konfrontaci s možnými nukleárními důsledky. Zbývá také, aby si tuto realitu uvědomily baltské státy.

Rusko však musí být současně velmi opatrné, neboť přílišné riskování by se mu mohlo vymknout z rukou. Varování přišlo konci srpna letošního roku, kdy Moskva hledala potvrzení pro svou akci uvnitř Šanghajského paktu (společenství Ruska, Číny a středoasijských republik), jehož je členem. Samozřejmě, že Šanghajská spolupráce vyjádřila nutnost respektovat teritoriální integritu států. To ostatně nemohlo být pro Moskvu žádným překvapením. Mnoho středoasijských republik má své vlastní problémy s odštěpeneckými hnutími a nepřejí si rozšiřování problémů ve stylu Kosova a Jižní Oseti na svá území. Navíc je jasné, že se Čína vždy vehementně postaví proti separatismu, a to přirozeně v souvislosti s vlastními problémy v Tibetu, provincii Xinjiang a na Taiwanu. Summit Šanghajské spolupráce byl testem vztahů mezi Moskvou a Pekingem – a Rusko ztratilo.

Výsledek ilustruje limity sil Moskvy. Rusko je schopno zdrženlivé politiky ve své sféře vlivu a zčásti snad i mimo hlavní „perimetr“, ale nemá sílu k rekonstrukci Sovětského impéria –jeho síla s postavením, které mělo během studené války nesrovnatelné. Američtí zahraničně-političtí „opinion-makeři“ by své katastrofické vize a panikářství měli krotit. Chování Moskvy v Gruzii se mohlo zdát brutální, nicméně nijak nepřevyšovalo obvyklou míru užití síly k umravnění nepokojného (z hlediska mocnosti) souseda. Nejsou zde žádné důvěryhodné důkazy, které by ukazovaly na to, že Moskva má expanzionistické tendence. A i když Rusko užilo síly, nemá nedostatek moci k tomu aby docílilo razance, jako v dobách minulých. Rusko není Sovětský svaz a současně není ani ekvivalentem nacistického Německa. Tvůrci americké zahraniční politiky potřebují spolknout hořké sousto, akceptovat Rusko a jeho návrat na pozici velmoci a uvědomit si, že Washington tato fakta nemůže dlouho ignorovat a už vůbec ne šlapat po ruských zájmech.

Čím dříve si to uvědomí, tím lépe.

Ted Galen Carpenter je viceprezidentem Centra pro výzkum obranné a zahraniční politiky v Cato Institute, autorem osmi knih o mezinárodních vztazích – jmenovitě například: „Smart Power: Toward a Prudent Foreign Policy for America.“